KLASİK TÜRK ŞİİRİNE MİSAFİRPERVERLİĞİN YANSIMASI**Eda TOK¹****Özet**

Klasik Türk şiirine yapılan eleştirilerden biri klasik Türk şiirinin toplum hayatından, halktan kopuk olduğuna yöneliktir. Ancak son dönemde yapılan çalışmalarla bu eleştirilere cevap verilmiş, halk kültürünün klasik Türk şiirine yansımalarını gösteren pek çok örnek ortaya konulmuştur. Klasik Türk şairleri duygularını, düşüncelerini ve aşklarını ifade ederken hiç şüphesiz yaşadıkları toplumun gelenek, âdet ve inançlarından faydalanmışlardır. Klasik Türk şairleri, Türklerin en belirgin özelliklerinden biri olan misafirperverliklerini de çeşitli vesilelerle şiirlerinde söz konusu etmişlerdir. Bilindiği üzere Türkler için geçmişten günümüze kadar misafir daima önemli olmuş ve Türkler misafirperverliğiyle haklı bir ün kazanmıştır. Türklerin misafire izzet ve ikramlarda bulunduğunu gösteren çeşitli âdet ve gelenekler bulunmaktadır. Klasik Türk şairlerinin şiirleri incelendiğinde de misafire verilen bu önemin çeşitli vesilelerle beyitlere yansıtıldığı görülmektedir. Bu çalışmada yapılan inceleme ile tespit edilen örnek beyitler eşliğinde klasik Türk şiirinde misafirlığe dair hususlara dikkat çekilmiş ve divan şiirinin toplum hayatından kopuk olmadığı, âdet ve geleneklerin, değerlerin şiirlere yansıdığı gösterilmiştir.

Anahtar Sözcükler: Klasik Türk şiiri, Türk kültürü, misafirlik.

THE REFLECTION OF HOSPITALITY TO CLASSICAL TURKISH POETRY**Abstract**

One of the criticisms of Classical Turkish Poetry is that Classical Turkish Poetry is disconnected from social life and society. However, these criticisms are responded with recent studies and numerous examples of reflections of the folklore on Turkish Classical Poetry are exhibited. Classical Turkish poets undoubtedly utilized traditions, customs, and beliefs of the society they live in while they expressed their emotions, thoughts, and romances. Classical Turkish poets also mentioned hospitality, which is one of the most distinct characteristics of Turks, on several occasions in their poems. As widely known, guests have always been highly valued for Turks and Turks are well-deservedly renowned for their hospitality. There are several customs and traditions as well which indicate that Turks entertain their guests generously and. When the poems of Classical Turkish poets are examined, it is observed that this significance given to guests is reflected on couplets on various occasions. In this work, matters related to hospitality in Turkish Classical poetry are pointed out in conjunction with example couplets, which are picked out by the examination, and it is shown that classical Turkish poetry is not disconnected from society, and customs, traditions and values are reflected on poetry.

Keywords: Classical Turkish poetry, Turkish culture, hospitality.

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Düzce Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, e-posta: tok_eda@hotmail.com, ORCID: 0000-0002-9939-0154

GİRİŞ

Arapça’da “yolcu” anlamındaki müsâfir kelimesi Türkçe’de “konuk” karşılığında kullanılır. Arap dilinde bu anlamda daha çok dayf kelimesi (çoğulu adyâf, duyûf, dîfân, dıyâf) geçer. Aynı kökten türeyen dıyâfe (ziyafet) “misafir ağırlama, konuklara ikramda bulunma” demektir (Çağrı, 2005: 171). Farsça bir kelime olan mihmân kelimesinin sözlük manası da konuktur (Ferheng-i Şuuri, 2019: 3403). Farsça mihmân (misafir) ve dâr (sahip olan) kelimelerinden meydana gelen mihmândâr ise “misafir ağırlayan kimse” demektir. Osmanlı kültüründe mihmândâr Medine’ye hicretinde Resûl-i Ekrem’i yedi ay kadar evinde misafir eden Ebû Eyyûb el-Ensârî için “mihmândâr-ı nebî” (mihmândâr-ı Peygamberî) şeklinde bir unvan olarak da kullanılmıştır (Bozkurt, 2005: 25).

Türklerin en belirgin özelliklerinden biri hiç şüphesiz misafirperverlikleridir. Geçmişten günümüze Türkler için misafir daima önemli bir yer tutmuş ve Türkler misafirperverliğiyle haklı bir ün kazanmıştır. Türklerin misafirperverliğinde benimsedikleri İslamiyet’in de etkisi oldukça fazla olduğu bilinmektedir.

İslam, yardımlaşma ve dayanışmayı emreden bir dindir. Misafire kapıları açmak da birlik ve paylaşmayı gösteren örneklerden biridir. Nezih bir hayatı olan ve misafirperverliğiyle tanınan Hz. Peygamber misafir ağırlamayı ve ona ikramda bulunmayı müminlerin görevlerinden biri olarak saymıştır. Misafirlikle ilgili olarak bir hadiste “Allah’a ve ahiret gününe iman eden kimse misafirine ikramda bulunsun” (Buhârî, “Edeb”, 31, 85, Rikâk, 23; Müslim, “İman”, 19, 74-75, Lukata, 14) buyurmuş ve bu ifadesi Müslümanlar arasında bir özdeyiş haline gelmiştir. Hz. Peygamber ev sahibinin misafirin yanında güler yüzlü olmasını, öfke ve üzüntüsünü belli etmemesini öğütlemiştir (Buhârî, “Edeb”, 87) (Çağrı, 2005: 171).

Türklerin misafire vermiş olduğu değer deyim ve atasözlerimize, edebî metinlerimize de yansımıştır. Türklerin misafire verdiği önemi gösteren çok eskilere dayanan çeşitli gelenekler vardır.

Türkler için konuk ağırlama, yerine getirilmesi gereken âdeta bir insanlık görevidir. Konuk ağırlanan evlerde mutluluk ve bereketin ortaya çıkacağına inanılmıştır. Türk kültürünün önemli yansıtıcısı olan Dede Korkut incelendiğinde de misafire verilen önem görülmektedir (Özmen, 2020: 48). Dede Korkut kitabının mukaddime kısmında “Sert yürürken cins bir ata namert yiğit binemez. Çalıp keser öz kılıcı nâmertler çalmasa daha iyi. Çala bilen yiğide ok ile kılıçtan bir çomak daha iyi. Misafir gelmeyen kara evler yıkılsa daha iyi.” (Ergin, 1971: 2-3) ifadelerinden de anlaşılacağı üzere misafir gelen ev uğurlu görülmüş ve önemine vurgu yapılmıştır. Dede Korkut incelendiğinde misafirin en iyi şekilde ağırlandığı, misafire çeşitli izzet ve ikramlarda bulunduğu da görülmektedir. “Gerek düzenlenen toylarda gerekse diğer davetlerde misafirin en iyi şekilde ağırlanmaya çalışıldığı ve ikram olarak en iyi yiyeceklerin sunulduğu anlaşılmaktadır. Bunlar daha çok av etleri ile birlikte attan aygır, deveden buğra, koyundan koç, kuzu eti gibi yiyecekler ile Türk kültüründe hâlen (özellikle Orta Asya’da) önemli bir içecek olan kımızdan oluşmaktadır.” (Altunbay, 2016: 367).

Dede Korkut hikâyelerinde misafire verilen önemi gösteren çeşitli geleneklerin örnekleri de görülmektedir: “Yine Bayındır handan adam geldi, acele gelesin diyerek. Sonra Begil geldi, peşkeşini çekti, Bayındır Hanın elini öptü. Han da Begili misafir etti, güzel at, güzel kaftan, bol harçlık verdi. Üç gün de Begili av şikâr etiyle misafir edelim beyler dedi. Av ilan ettiler.” (Ergin, 1971: 186). Örnekte olduğu gibi misafire yapılan ikramlar ve ziyafetler de misafire verilen önemi göstermesi bakımından önemlidir.

Klasik Türk Şiirinde Misafirperverliğe Dair Bazı Örnekler

Türklerle özdeşleşen bu misafirperverlik klasik Türk şairlerinin de hayal dünyasında, şiirlerinde yer bulmuştur. Şairlerin divanları incelendiğinde misafire verilen değer şiihlere yansıdığı açıkça görülmektedir. Klasik Türk şairleri tahayyüllerini, düşüncelerini anlatırken misafire verilen değeri, misafire gösterilen izzet ve ikramı şiirlerinde sıklıkla söz konusu etmişlerdir. Misafire verilen önem, misafirlikle ilgili deyimler, misafirliğe dair âdet ve gelenekler şiirlerde çeşitli vesilelerle yer bulmuştur. Klasik Türk şiirinde misafir kelimesine karşılık daha çok Farsça mihmân kelimesi kullanılmıştır. Mi hmân, “divan şiirinde genel anlamı yanında daha çok âşığın gönül evine sevgilin hayal veya gamının misafir oluşuyla söz konusu edilir.” (Pala, 2002: 329).

Klasik Türk şiirinin önemli şairlerinden Nâbî, oğlu Ebülhayr Mehmed Çelebi’ye hitaben yazdığı nasihat türündeki Hayriyye (Hayrinâme) isimli meşhur mesnevisinde oğluna, çeşitli konularda tavsiyelerde bulunurken misafire nasıl davranması gerektiği hususuna da dikkat çekmiştir. Şair, oğluna evine her kim misafir olursa onun için sofrasını donatması yönünde tavsiyede bulunmuştur:

Hânene her kim olursa mi hmân

Eyle mümkün olanı zîver-i hân (Hayriyye-i Nâbî, b.256)

Evine her kim misafir olursa mümkün olan her şeyi sofranın süsü et.

Lâyık-ı kadri kadar ta’zîm it

Şân-ı şâyestesine tekrîm it (Hayriyye-i Nâbî, b.257)

Değerine uygun hürmet et, şanına yaraşır saygı göster.

Sukalâdansa bile sabr eyle

Hâtırın bir söz ile cebr eyle (Hayriyye-i Nâbî, b.258)

Çirkin davranışlı, sözü sohbeti çekilmez kimseler bile olsa sabret, gönlünü bir sözle zorla.

Sünbülzâde Vehbî de oğlu Lutfullah’a öğüt tarzında yazdığı Lutfiyye isimli mesnevisinde eve bir misafir gelirse sofranın Halil İbrahim sofrasına çevrilmesini, ikramda eksik bir şey bırakılmamasını, misafire iyi niyetin ve sevginin gösterilmesini tavsiye etmektedir. Şair, eve gelen misafire surat ekşitmenin insan terbiyesine yakışmayacağını da tavsiyesine eklemektedir:

İdegör hânene gelse mi hmân

Sofranı hân-ı Halîlü’r-Rahmân (Lutfiyye-i Vehbî, b.600)

Evine misafîr gelirse sofranı Halil İbrahim sofrasına çevir.

Şart-ı ikrâma riâyet eyle

Arz-ı ihlâs ü mahabbet eyle (Lutfiyye-i Vehbî, b.601)

(Misafîre) ikramda bulunmanın şartına uy, iyi niyet ve sevgini göster.

Yakışur mı edeb-i insâna

Turş-rû gösterile mihmâna (Lutfiyye-i Vehbî, b.602)

Misafîre ekşi surat gösterilmesi insan terbiyesine yakışır mı?

Halil İbrahim sofrası, İbrahim Peygamber'in misafirsiz yemek yemediği, misafir olunca da her şeyin bereketlendiği ver bollaştığı sofradır. Halil İbrahim bereketi ve sofrası şiirlerde sıklıkla anılmaktadır (Pala, 2002: 238). Bâkî de aşağıdaki beyitte ikram ile nimetin azalmayacağını ve İbrahim Peygamber'in sofrasının yemekle eksilmeyeceğini dile getirmiştir:

Bezî ile az ola mı ni'met-i cûd u keremün

Yimeden eksile mi hân-ı Halîlû'r-Rahmân (Bâkî, K.2/55)

Halil İbrahim sofrası yemekle azalmadığı gibi senin cömertlik ve kerem nimetin de saçmakla azalmaz.

Mahvî ise ev sahibinin gücü miktarınca misafirine ikramda bulunmasının gerekliliğine dikkat çekmiştir:

Tâ ezelden böyledir kânûn-ı resm-i mîzbân

Tâkati mikdârına eyler her kişi mihmâna 'arz (Hayrabolulu Mahvî, 10b)

Ev sahibinin misafîri ağırlamasının usulü ta ezelden beri şöyledir ki herkes gücü miktarınca misafirine ikramda bulunur.

Emrî, şiirlerinde misafir geldiğinde ona "hoş geldin/hoş geldiniz" denildiği, misafirin temiz ve güzel kıyafetler giyilerek karşılandığı bilgisine yer vermiştir. Şair, aşağıdaki beyitte gönül hanesinin misafirin gam olduğunu ve gözyaşının bu misafiri renkli elbisesini giyerek karşıladığını ifade etmiştir (Demirkazık, 2012: 82):

Dil hânesine bu gice benzer ki gam gelür

Geydi gözüm yaşı yine rengîn kabâsını (Emrî, G.521/2)

Gönül evine bu gece gam (misafîr) geldiği için gözyaşım yine renkli elbisesini giydi.

Hâletî de kültürümüzde önemli yer tutan misafirlikle ilgili evi misafir için hazırlama, eve gelen misafiri hoş tutma, misafire ikramda bulunma âdetlerine yer vermiştir. Şair, aşağıdaki beyitte misafir ağırlama âdetlerinden olan misafirin kapıya kadar geçirilip uğurlanması bilgisine yer vermiştir (Kaya, 2010: 175):

'Aceb mi çıksa tenden cân u dil peykân-ı tîrûnle

Çıkarlar hânedan 'âdet budur mihmânun ardınca (Hâletî, G. 707/2)

Can ve gönül, senin ok temrenine benzeyen kirpiğinle tenden çıksa buna şaşılır mı? Bu adettir ki misafirin ardınca evden çıkılır.

Nigârî ise aşağıdaki beytinde misafiri seven ve misafir ağırlayan kimselerin cennete gideceği yönündeki bilgiyi hatırlatarak misafire verilen öneme dikkat çekmiştir:

Cevrlr geldikce didârından ikrâh itme kim

Sâkin-i firdevsdir bî-şübhe mihmânın seven (Nigârî, G.533/7)

Yüzünden dertler geldikçe tiksınme çünkü misafirini sevenler şüphesiz cennet sakinleridir.

Behiştî, aşağıdaki beyitte sevgilinin misafir olması hâlinde kirpiklerini süpürge yapıp misafirinin yollarını süpüreceğini ifade etmiştir. Şair, gelen misafirin yolunun süpürüldüğü bilgisini sevgilisine verdiği önemi göstermek için söz konusu etmiştir:

Ger imâret kılasın hânemi mihmânım olup

Müjelerle süpürem râhunı ferrâş gibi (Ramazan Behiştî, G.453/6)

Eğer misafirim olup evimi bayındır hâle getirirsen kirpiklerimle yolunu hizmetçi gibi süpürürüm.

“Yaya olarak uzak yoldan gelenler, yorgunluklarını çıkarmak için ayaklarını yıkar veya ayaklarına su döktürürler. Bir misafirin ayağına su dökmek en büyük ağırlamalardan sayılır.” (Onay, 2000:101). Necâtî de uzun zamandır sevgilinin servi gibi boyunun hayalinin bile kalbine gelmediğini, artık ayağına yaşlı gözlerinden su dökülmesi gereken bir beklenen olduğunu ifade ederek misafiri yani sevgilisini en iyi şekilde ağırlayacağını vurgulamıştır:

Hayâl-i serv-i kaddın kim dile gelmedi hayliden

Ayağına su dökmeli olupdur çeşm-i pür-nemden (Necâtî, G.392/5)

Selvi boylu sevgilinin hayali gönle uzun zamandır gelmedi. Ayağına yaş dolu gözümde su dökmek gerekir.

Türk kültüründe misafiri ağırlama geleneklerinde biri de biri de sövüş etmektir. Sövüş etmek sözlüklerde “hayvan kesip misafire ikramda bulunmak, ziyafet çekmek” (Kara, 2014: 213); “misafir için hayvan kesmektir. Oğuzlar bir misafir geldiği zaman onun için bir hayvan kesip ikram ederlerdi.” (Sarı, 2017: 112) şeklinde tanımlanmaktadır.

Yılmaz’ın sövüş etmek ile ilgili tespitleri:

“Klasik Türk edebi metinlerinde karşılaştığımız ve modern Türkmen Türkçesinde de “sövüş etmek” şeklinde kullanılan fakat Türkmen Deyimler Sözlüğüne “Sövüş bilen garşı almak” (Kurban ile karşılamak) şekliyle henüz dâhil edilmemiş olan bu deyimde değerler yargısı, aksiyoloji, toplumsal imgeler/kültürel kodlar açısından bakılacak olursa;

Genelde Türk toplumunun özelde ise Türkmen halkının misafir ağırlama geleneğine dair ipuçlarına ulaşılabilir. Türk felsefesine göre gelen misafir Tanrı adından gelmektedir. Çünkü bir eve girebileceği vakit ev sahibinden “Tanrı misafiri kabul eder misiniz?” diye nezaket ifadesiyle müsaade istenir, öylece girilir. Bu nezaket ifadesi de misafire yapılan izzet, ikramın derin yapıda

Tanrı'ya hürmeten yapıldığını ve halka hizmet Hakk'a hizmettir anlayışını göstermesi bakımından dinî bir değer olarak kabul edilebilir. Yine Türk-İslam medeniyetinin getirmiş olduğu bir anlayışın ürünü olarak Türkmen kültüründe ev de kutsal bir mekân kabul edilir ve eve girildiği vakit kimse olmasa bile selam verilir, akabinde içeri girilir..." (2017: 98) şeklindedir.

XVIII. yüzyıl şairlerinden Mahtumkulu'nun şiirlerinde sövüş etmek kavramıyla karşılaşılır. Şair, uzaktan gelen misafire verilen önemi göstermek için misafirin sövüşle karşılanmasını ister. Sövüş, misafir için kesilen davardır:

Mihman gelir alıs, yerden,

Karşılasan sövüş bile. (Işıklı, 2014: 88-90)

Günümüzde de Türk kültüründe gelen misafire özellikle et ikram etmeye çalışılması misafir için et kesilmesi (sövüş) geleneğinin bir devamı olarak düşünülmesi mümkündür. Divan şairlerinin şiirlerinde de gelen misafire ikramlarda bulunduğu bu geleneğin yansıması olarak değerlendirilebilecek örnekler bulunmaktadır.

Gelibolulu Âlî aşağıdaki beyitte canı kuzuya teşbih etmiş ve gönlüne seslenerek misafir olan sevgiliye izzet ve ikramda bulunmak için can kuzusunu kurban etmesini istemiştir. Kurban kelimesi yakın, yakınlık anlamına gelen "kurb" kelimesinden türetilmiştir. Âşık sevgiliye daima yakın olmak ister ve bu yüzden de canını sevgili uğruna kurban ettiğinde ona yakın olacağına inanır. Şair, beyitte sevgiliye verdiği değeri ifade edebilmek için kültürümüzde misafire verilen önemden, gösterilen izzeti ikramdan istifade etmiştir. Beyitte geçen kuzu, kurban, mihmân kelimeleri de sövüş etmeye yani gelen misafire kurban kesip et ikram etmeye işaret ettiğini söylemek mümkündür:

Turma ey dil yürü cân kuzucugın kurbân it

Yine gam-hânene bir sevgilü mihmân geliyor (Gelibolulu Âlî, G. 474/4)

Ey gönül! Durma, yürü can kuzucuğunu kurban et. (Çünkü) yine bir sevgili dert evine misafir geliyor.

Beyânî de sevgiliyi misafir olarak tasavvur ettiği aşağıdaki beytinde canını sevgili uğruna kurban ettiğini bildirmiştir. Mihmân, bismil-geh, kurban kelimeleri arasındaki tenasüp kültürümüzde yer alan misafire izzet ve ikramda bulunmak için kurban kesilmesini hatırlatmaktadır:

Deyr-i dilde bir büt-i ra'nâyı mihmân eyledüm

Cânımı bismil-geh-i 'aşkında kurbân eyledüm (Beyânî, G.539/1)

Gönül kilisesinde hoş bir put (gibi güzel olan sevgiliyi) misafir ettim. Canımı aşkın mezbahasında kurban ettim.

Misafire verilen önem gösterilmek için çeşitli yemekler, içecekler, ziyafetler hazırlanır, özellikle de kesilen bir hayvan yani et ikram edilir. Ahmed-i Rıdvân da beyitte sevgilinin hayalinin gönlüne misafir olduğunu ve ona ikramda bulunmak için gönlünü kebab olarak hazır ettiğini ifade etmiştir:

Eylemişem mâ-hazarı dil kebâb

Çünkü hayâlün dile mihmân imiş (Ahmed-i Rıdvân, Terkib-bend VI/6)

Hayalin gönle misafir olduğu için gönül kebabını hazır ettim.

Aşağıdaki beyitte ise bir ev olarak tasavvur edilen gönülde, gözyaşlarının şarap, ciğerin ise meze olarak hazırlandığı dile getirilmiştir. Beyitten evde misafire ikram edilecek tüm hazırlıkların tamamlandığı ve artık misafirin gelmesinin beklendiği anlaşılmaktadır:

Hâne-i dilde müheyyâ eşk-i mey nukl-i ciger

Hâzırız kılsun kadem-rencîde mihmân kadamdur (Ahmed-i Rıdvân, G.262/4)

Gönül evinde gözyaşı şarabı, ciğer mezesi hazır. Misafir nerededir? Hazırız, teşrif etsin.

Aşağıdaki beyitte de hâne, mihmân, mey, nukl, biryân kelimeleri arasındaki tenasüp misafir için ziyafet verilmesini hatırlatmaktadır. Klasik Türk şiirinde âşık çektiği aşk acısıyla ciğeri ateşler içinde yanan ve kanlı gözyaşları dökendir. Şair, âşığın bu dertli hâlini anlatmak için gelenekten istifade etmiş ve sevgilinin, âşığın gönül hanesine misafir olması durumunda sevgiliye ziyafet çekeceğini bildirmiştir:

Olursan hâne-i gönlümde mihmân

Mey-i eşküm müheyyâ nukl ü biryân (Ahmed-i Rıdvân, G.636/1)

Gönül evimde misafir olursan gözyaşı şarabım, meze ve kebab hazır.

Avnî de misafire izzet ve ikramda bulunulması bilgisinden yararlanarak misafir için gözyaşını şarap, bağrını ise kebab yapacağını ifade etmiştir:

Eşk-i çeşmüni şerâb bağrını eyle kebâb

Ey dil-i âşüfte çün bir gice mihmândur Veyis (Avnî, G.14/4)

Ey perişan gönül! Gözyaşını şarap, bağrını kebab et çünkü Veyis bir gece misafirdir.

Ravzî aşağıdaki beytinde gelen misafire çeşitli ikramlarda bulunulmasından hareketle, sevgilinin ok gibi olan bakışını bir misafir olarak tasavvur etmiş ve sinesine geldiğinde ona izzetlerde bulunacağını bildirmiştir:

Tîrünü sîneme gönder hele gör

Niçe ‘izzetler olur mihmâna (Ravzî, G. 511/4)

Ok (gibi olan bakışlarını) göğsüme gönder de misafire nasıl izzetler yapılır gör.

Şeyhî de misafir için eğer kabul ederse canını kurban edeceğini dile getirmiştir:

Bu gice cânımı kurbâna yazdum

Kabûl eyler isen mihmân senündür (Şeyhî, G.47/6)

Misafir, bu gece canımı kurban ettim, kabul edersen senindir.

Şeref Hanım da misafire ne varsa ikram edilmesi gerekliliğine dikkat çekmiştir:

Turma takdîm idelim cândan özge ey dil

Yâ nemiz var virecek hazret-i mihmânımıza (Şeref Hanım, G.206/3)

Ey gönül! Canımızdan başka verecek neyimiz varsa durma misafirimizin huzuruna takdim edelim.

Sonuç

Klasik Türk şairleri duygularını, düşüncelerini ve aşklarını ifade ederken hiç şüphesiz yaşadıkları toplumun gelenek, âdet ve inançlarından faydalanmışlardır. Misafirle ilgili misafirperverlik, misafiri hoş karşılama, misafire önem verme, misafir için hayvan kesme, misafire et ikram etme, ziyafet verme gibi birçok husus da klasik Türk şiirinin dünyasına yansımıştır. Bilindiği üzere klasik Türk şiirinde tasvir edilen âşık sevgili uğruna her türlü fedakârlığı yapar, canını feda etmekten çekinmez. Şiirlerde, duyulan sevginin bir ispatı olarak sevgili yahut memduh uğruna can vermek kavramıyla sıklıkla karşılaşılır. Âşığın sevgili uğruna canını vermesi beyitlerde çeşitli tahayyüllerle söz konusu edilmiş olup bunlardan biri de sevgili yahut memduhun bir misafir olarak tasavvur edilmesi ve Türk kültüründeki misafir ağırlama adetlerinden yararlanılmasıdır. Bu bağlamda Türk kültüründe misafire gösterilen hürmet, izzet ve ikram şairlerin divanında da yerini almıştır. Şiirlerde misafir için can kuzusunun kurban edilmesi, misafire ikramda bulunmak için kurban kesilmesi ve ziyafetler verilmesi de Türk kültüründe çok eskilere dayanan sövüş etmek olarak da adlandırılan toylar düzenlenip ziyafetler verilmesini hatırlatmaktadır. Verilen örnek beyitlerden de anlaşılacağı üzere hemen her dönemde şairler duygularını, düşüncelerini, hayallerini anlatırken zengin Türk kültürünün önemli bir parçası olan misafirperverlikten söz etmiş ve onun etrafında gelişen âdetlerden istifade etmişlerdir.

KAYNAKÇA

- Aksoyak, İ. H. (2018). *Gelibolulu Mustafa Âlî Dîvânı*. Kültür Bakanlığı E-Kitap: <https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/58695,gelibolulu-mustafa-ali-divanipdf.pdf?0> (ET: 15.02.2020).
- Altunbay, M. (2016). “Temel Bir Değer Olarak Dede Korkut’ta Misafirperverlik ve İzzeti İkram”. *Akademik Bakış Dergisi*. S 56, 359-371.
- Arslan, M. (2018). *Şeref Hanım Dîvânı*. Kültür Bakanlığı E-Kitap: <https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/59880,seref-hanim-divanipdf.pdf?0> (ET: 06.08.2019)
- Aydemir, Y. (2017). *Ravzî Dîvânı*. Kültür Bakanlığı E-Kitap: <http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/Eklenti/56190,ravzi-divanipdf.pdf?0> (ET: 05.04.2018).
- Başpınar, F. (t.y.). *Beyânî Divân (İnceleme-Metin B)*. Kültür Bakanlığı E-Kitap: <http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/Eklenti/10599,beyani-bpdf.pdf?0> (ET: 05.04.2018).
- Beyzâdeoğlu, S. A. (1994). *Sümbülzâde Vehbî Lutfîyye*. İstanbul: Bedir Yayınevi.
- Bilgin, A. (2017). *Nigârî Dîvânı*. Kültür Bakanlığı E-Kitap: <http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/Eklenti/55757,nigari-divanipdf.pdf?0> (ET: 05.04.2018).

- Biltekin, H. (2018). *Şeyhî Dîvânı*. Kültür Bakanlığı E-Kitap: <https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/61044,seyhi-divanipdf.pdf?0> (ET: 05.01.2021).
- Bozkurt, N. (2005). “Mihmândâr”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. C 30, 25-26. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Çağrı, M. (2005). “Misafir”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları. C 30, 171-172.
- Çeltik, H. (2017). *Ahmed-i Rıdvan Dîvânı*. Kültür Bakanlığı E-Kitap: <http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/Eklenti/55738,ahmed-i-ridvan-divanipdf.pdf?0> (ET: 05.04.2018).
- Demirkazık, H. İ. (2012). “Emrî Divanı’nda Âdetler ve Gelenekler”. *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi* 9, İstanbul, 49-110.
- Doğan, M.N. (t.y.). *Avnî (Fatih) Dîvânı*. Kültür Bakanlığı E-Kitap: <https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/10594,giris-avnidivanipdf.pdf?0> (ET: 19.02.2021)
- Ergin, M. (1971). *Dede Korkut Kitabı*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- İşık, K. (2014). *Mahtumkulu Divanında Sosyal Hayat*. Fatih Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış YL Tezi.
- Tarlan, A.N. (1992). *Necatî Beg Divanı*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Kaplan, M. (2015). *Hayriyye-i Nâbî (İnceleme-Metin)*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayını.
- Kara, M. ve Karadoğan A. (2014). *Türkmen Türkçesi- Türkiye Türkçesi Deyimler Sözlüğü*. İstanbul: Etkileşim Yayınları.
- Kaya, B. A. (2017). *Azmizâde Hâletî Dîvânı*. Kültür Bakanlığı E-Kitap: <http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/Eklenti/56159,azmizade-haleti-divanipdf.pdf?0> (ET: 05.04.2018).
- Kaya, H. (2010). “Azmizâde Hâletî Divanı’nda Âdet ve Gelenekler”, *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi* 5, İstanbul, 133-183.
- Küçük, S. (2011). *Bâkî Dîvânı Tenkitli Basım*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Mahvî. *Divançe*. Yapı Kredi Araştırma Kütüphanesi. Nadir ve Yazma Eserler Bölümü. Y 0527.
- Onay, A.T. (2000). *Eski Türk Edebiyatında Mazmunlar ve İzahı*. (haz. Cemal Kurnaz). Ankara: Akçağ Yayınları.
- Özmen, F. (2020). “Dede Korkut Hikâyelerinde Konukseverlik Üzerine Bir Değerlendirme”, *Akra Kültür Sanat ve Edebiyat Dergisi*. S 20, C 8, 45-63.
- Pala, İ. (2002). *Ansiklopedik Divân Şiiri Sözlüğü*. İstanbul: Leyla ile Mecnun Yayıncılık.
- Sarı, İ. (2017). *Türk Kültürü*. Antalya: NoktaE-Book.
- Şu‘ûrî Hasan Efendi (2019). *Lisânü’l-Acem Ferheng-i Şu‘ûrî (4.Cilt)*. (haz. Ozan Yılmaz). İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları.

Yılmaz, E. (2017). “Türkmen Deyimleri Üzerine Semantik Açıdan Bir İnceleme”. I. *Uluslararası Türk Dili ve Edebiyatı Öğrenci Sempozyumu Bildiri Kitabı Dil ve Folklor*, Ordu, 95-102.